

**Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів
України**

**Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка**

МАТЕРІАЛИ

**П'ятої Всеукраїнської
науково-практичної конференції
«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

м. Одеса

25-26 жовтня 2023 р.

Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка

МАТЕРІАЛИ

**П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

25-26 жовтня 2023 р.

м. Одеса

Одеса

Одеський державний екологічний університет

2023

УДК 502.34:327

М 34

Матеріали П'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2023. 552 с.

ISBN 978-966-186-277-6

Видаються за рішенням оргкомітету конференції.

П'ята Всеукраїнська науково-практична конференція «Євроінтеграція екологічної політики України» проведена кафедрою екологічного права і контролю Одеського державного екологічного університету та Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка НАН України. В роботі конференції прийняли участь представники Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, органів місцевого самоврядування, Національної Академії наук України, вищих та загальноосвітніх навчальних закладів, установ природно-заповідного фонду України, суб'єкти господарювання.

В збірнику наведені матеріали, які висвітлюють головні екологічні питання України і їх вирішення шляхом Євроінтеграційного процесу збереження довкілля.

УДК 502.34:327

Відповідальний за випуск:

кандидат географічних наук, доцент

Бургаз О.А.

Матеріали видаються у авторській редакції і відповідальність за їх зміст несуть автори. Оргкомітет конференції претензії з цього приводу не приймає.

ISBN 978-966-186-277-6

© Одеський державний
екологічний університет, 2023

РЕЗОЛЮЦІЯ

П'ЯТА ВСЕУКРАЇНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ «ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ»

Одеський державний екологічний університет

Кафедра екологічного права і контролю

25-26 жовтня 2022 р.

1. Схвалити заслухані на конференції доповіді.

2. Навіть в умовах воєнного стану варто, за можливості, продовжувати роботу над прийняттям рамкового законодавства, що транспонуватиме норми Директиви 2010/75/ЄС про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення), узгодженням стратегічних документів, напрацюванням механізмів фінансового забезпечення екомодернізації, що є підґрунтям для ефективної реалізації реформи промислового забруднення у післявоєнний час.

3. В умовах євроінтеграції та інтенсифікації процесів реалізації екологічної політики держави звернути увагу на обов'язковість включення в освітні програми вузів як загальної дисципліни «Основи екології». Виключення цього курсу з неекологічних спеціальностей сприяє зменшенню рівня екологічної свідомості фахівців, зниженню довіри до України як партнера у галузі екологічної безпеки.

3. Вважати доцільною ініціативу ДУ «Інститут морської біології НАН України» щодо розширення 11-ти Дескрипторів Морської Рамкової Директиви (MSFD, 2008/56/ЄС), новим 12-им Дескриптором - D12 «Military Impact» (Воєнний вплив). Продовжити роботу з розробки методології оцінки впливу воєнних дій на морські екосистеми Чорного і Азовського морів. Підтримати важливість введення індикаторів та шкал оцінки D12 до державного морського моніторингу України.

4. Закликати до активізації процесу гармонізації екологічної політики України з *acquis* ЄС (правова система ЄС): передбачає приведення українського

законодавства, нормативно-правових актів та практик у відповідність до європейських стандартів у сфері охорони навколишнього середовища.

5. Сприяти розробці та впровадженню ефективних механізмів індикативної оцінки відповідності екологічної політики України *acquis* ЄС: можна відстежувати прогрес і своєчасно виявляти, усувати недоліки.

6. Забезпечити широку громадську участь у процесі гармонізації екологічної політики України з *acquis* ЄС. Це сприятиме підвищенню рівня інформованості та поінформованості суспільства про цей процес, а також залученню громадськості до розробки та реалізації екологічних політик та програм.

7. Для України як країни-кандидата, вкрай важливим є запровадження стандартів, викладених в екологічних директивах Європейського Союзу. Правовою основою системи екологічної відповідальності є директиви 2004/35/ЄС «Про екологічну відповідальність за попередження та ліквідацію наслідків завданої навколишньому середовищу шкоди» та 2008/99/ЄС «Про кримінально-правову охорону довкілля». Директива про екологічну відповідальність 2004/35/ЄС є основою загальноєвропейської нормативної бази у сфері запобігання та усунення екологічних збитків.

Складності імплементації Україною Директиви 2004/35/ЄС багато в чому спричинені поширенням ще й донині радянської концепції інтерпретації екологічної відповідальності як такої, що пов'язана виключно з порушеннями екологічного законодавства та екологічних зобов'язань, і що обов'язок держави обмежується запобіганням забруднення навколишнього середовища, а не усуненням вже завданої шкоди. Очевидним є те, що імплементація Україною правових засад європейської екологічної політики щодо екологічної відповідальності потребує вирішення низки проблем, перш за все, має відбутися реконструкція національної концепції екологічної відповідальності як суто превентивної, на таку, що має на меті ще й профілактичну місію. Необхідно прийняти відповідний нормативно-правовий акт, який імплементує текст вищезазначеної Директиви до правової системи України.

8. Важливо в системі обліку відходів на платформі «Екосистема» врахувати наступне:

- виключити затроєння звітності про відходи – суб'єкти господарювання зобов'язані оформлювати до 4-х звітів подібних за змістом

9. Доцільно автоматично формувати річну звітність, Декларації про відходи, статзвітність за КУАТУУ юридичної особи / відокремленого підрозділу. А також відмінити (скорегувати) наказу Держстату та інтегрувати модуль «Екосистема» з електронною системою статистики для автоматичного формування статистичної звітності по відходах та з електронною системою звітності Міненерго з формуванням звітності по відходах енергетичних компаній;

- доцільно вносити дані зі звітності про відходи і за КОАТУУ за місцем реєстрації юридичної особи / відокремленого підрозділу на всіх рівнях – від первинного обліку до річної звітності.

- скасувати вимогу Модуля «Екосистема» про подання надлишкових документів та внесенні зайвої інформації:

- протоколи дослідження відходів;

- Журнали первинного обліку відходів - дублюють картки первинного обліку;

- вид, кількість продукції;

- сировина;

- координат майданчиків – чотири крайні точки;

- наказ про відповідальних;

- кадастровий номер земельних ділянок,

- скани техпаспортів тощо

Форми первинного обліку та звітності не мають перетворюватися у звіти з інвентаризації відходів з масою надлишкової інформації, внесення якої буде забирати час та ресурси суб'єкта господарювання.

Для коректного обліку та звітності відходів достатньо:

- адреси утворення – юридичної особи / відокремленого підрозділу ;

- виду/коду відходів;

- кількості відходів

Все інше невиправдано ускладнює процедури обліку та звітності.

10. В Україні існують низка видів територій, особливо цінних для збереження біорізноманіття. Потрібна повна картографічна інформація щодо об'єктів ПЗФ, а також загальної їх мапи в ГІС на одному ресурсі:

- об'єкти природно-заповідного фонду;
- екологічна мережі та Смарагдова мережа;
- International Bird Areas (далі – ІВА);
- водно-болотні угіддя міжнародного значення.

Такі дані допоможуть ефективно планувати нове будівництво/реконструкцію інфраструктурних об'єктів.

11. Зважаючи на біологічне забруднення як глобальну проблему довкілля й обсяги шкодочинності біологічних інвазій, високу частку чужорідних видів у рослинному покриві та їхній вплив на природне біорізноманіття в Україні рекомендувати всім науковим і освітнім установам здійснювати послідовні дії, спрямовані на підвищення усвідомлення й обізнаності населення, обмін інформацією з громадськістю про екологічні загрози біологічних інвазій, шляхи їх запобігання, викорінення, стримування та пом'якшення впливів на природні екосистеми.

12. Звернутися до Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з пропозицією ініціювати ухвалення Національної стратегії поводження з чужорідними (адвентивними, неаборигенними) організмами в Україні, затвердити відповідно загальнодержавний перелік чужорідних організмів, а також розробити й затвердити план заходів щодо їх моніторингу, контролю, боротьби. У 2018–2019 рр. фахівцями Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України спільно з ДУ «Інститут еволюційної екології НАН України» була розроблена «Національна стратегія щодо поводження з інвазійними чужорідними видами флори і фауни в Україні на період до 2030 року» – актуальний документ для національної екологічної політики у царині збереження біологічного різноманіття та управління біологічними інвазіями, важливий для подальшої євроінтеграції України у цій сфері, який досі не було ухвалено.

13. З метою збереження степових і лучних ділянок, необхідно відмінити заборону викошування травостою на заповідних територіях.

14. Зважаючи на високу шкоду інвазивних тварин та набагато меншу увагу до них пропонуємо «Чорний список рослин» записати як «Чорний список рослин і тварин». Також вказуємо на нагальну потребу активізації різностороннього вивчення інвазивних видів тварин на території України

15. Необхідно створити спеціалізований журнал, присвячений публікаціям матеріалів виключно по інвазивним видам (підпорядкований НАНУ).

16. З метою ефективної реалізації системи засобів стримування забруднення ґрунтів, повітря, води, необхідно встановлювати стенди з правилами поведінки городян та гостей міста в зеленій захисній смузі навколо водойм згідно зі статтею № 60 Закону земельного кодексу України. А також за допомогою системи штрафів припинити забруднення самих водойм; забруднення лісів, луків та інших природних об'єктів відходами промислових підприємств, гаражними кооперативами, підприємствами шиномонтажу, будівельними компаніями, несвідомими громадянами.

17. Взяти напрямок на створення екологічних парків та екологічних садів у кожному районі та мікрорайоні великого міста для поліпшення стану довкілля, створення зручних умов для проживання мешканців водойм, а також птахів: перелітних, болотних та водоплавних.

18. Одним з перспективних шляхів підвищення стійкості міської екосистеми є збільшення видового багатства її біологічної складової, оскільки саме біорізноманіття є критерієм та ознакою стійкої екосистеми.

19. Межі об'єктів ПЗФ не співпадають з відповідними ІВА. Доцільно синхронізувати їх з міжнародно значимими територіями.

20. Доцільно включати в плани досліджень вузів та науково-дослідних установ взаємодію біорізноманіття та об'єктів промисловості.

Шутяк С.В.	
ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	449
Шутяк С.В.	
ПЕРСПЕКТИВИ СПРАВ «IN ABSENTIA» ДЛЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ.....	460

**Секція ЕКОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНТРОДУКЦІЇ ТА ЗБАГАЧЕННЯ
БІОРІЗНОМАНІТТЯ**

Кушнір Н.В.	
БІОМОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ CONVALLARIA KEISKEI MIQ. У НБС ІМ. М.М. ГРИШКА НАНУ	466
Марискевич О.Г., Wołoszyn-Gałęza A., Januszczak M.	
ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ ПРОГРАМИ МОНІТОРИНГУ ЗУБРА ЄВРОПЕЙСЬКОГО (BISON BONASUS L.) ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ МРБ «СХІДНІ КАРПАТИ» І ПРИЛЯГАЮЧИХ ТЕРИТОРІЙ.....	471
Колошко Ю.В.	
РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНИХ СТЕЖОК У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ПРОСУВАННІ ПТАХІВ, ЯКІ РОЗПОВСЮДЖУЮТЬ НАСІННЯ ТА ЗАПИЛЮЮТЬ РОСЛИНИ.....	477
Клюєнко О.В., Клименко А.В.	
ВИДИ ТРАВ'ЯНИСТИХ БАГАТОРІЧНИХ РОСЛИН ТА НАПІВКУЩИКІВ ГРУПИ EUDICOTS, ПЕРСПЕКТИВНІ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОКРЕМИХ ЕКОТОПАХ М. КИЄВА.....	479
Марчук І.В.	
ЕКСПОЗИЦІЯ «РОСЛИНИ АРИДНИХ ОБЛАСТЕЙ ЗЕМНОЇ КУЛІ» НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМЕНІ М.М.ГРИШКА НАН УКРАЇНИ. ІНТРОДУКЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ РІЗНОМАНІТТЯ СУКУЛЕНТІВ В УМОВАХ ЗАХИЩЕНОГО ҐРУНТУ.....	484
Неграш Ю.М., Шиндер О.І.	
РОДОВІ КОМПЛЕКСИ НА БОТАНІКО-ГЕОГРАФІЧНІЙ ДІЛЯНЦІ «СЕРЕДНЯ АЗІЯ» (НБС імені М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ).....	487

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНИХ СТЕЖОК У ЗБЕРЕЖЕННІ ТА ПРОСУВАННІ ПТАХІВ, ЯКІ РОЗПОВСЮДЖУЮТЬ НАСІННЯ ТА ЗАПИЛЮЮТЬ РОСЛИНИ

Колошко Ю.В.

Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

Екологічні стежки є важливим інструментом в охороні та просуванні птахів, які розповсюджують насіння та запилюють рослини. Ці стежки служать як спосіб збереження і відновлення природних середовищ, а також допомагають забезпечувати необхідні умови для розмноження й життєдіяльності цих птахів [1].

Залежність птахів від насіння і роль у поширенні насіння:

Багато видів птахів грають важливу роль у поширенні насіння рослин. Вони поїдають плоди й насіння, що перебувають на рослинах, і потім викидають їх у нових місцях під час свого руху. Це сприяє формуванню нових рослинних популяцій та підтримує біорізноманіття в екосистемах.

Екологічні стежки допомагають створити умови для таких птахів, як черв'ячник, троцик, дятел та багато інших видів, які живляться насінням. Ці стежки включають збереження лісів, луках, вологих угідь тощо, де ростуть місцеві рослини, що надають їм необхідне живлення [1].

Запильники і роль у запиленні рослин:

Деякі види птахів, такі як гуманісти, колібри, бджолоїди та інші, відіграють ключову роль у запиленні рослин. Вони поширюють пилок з квітів на інші рослини, допомагаючи їм розмножуватися. Без цих птахів багато рослин не змогли б плодоносити і насіння, що вони виробляють, не мали б шансу на прорідження.

Екологічні стежки можуть включати багато квіткових рослин, які представляють цінні джерела нектару та пилку для запильників. Це допомагає залучити та підтримувати населення цих птахів у регіонах, де вони можуть бути напружені через втрату природного середовища [2].

Вплив людської діяльності та значення екологічних стежок у збереженні птахів:

Шкідлива діяльність людей, така як промислове землеробство, вирубка лісів, забудова та забруднення довкілля, часто призводить до втрати природного середовища і зменшення населення птахів, що розповсюджують насіння та запилюють рослини.

Екологічні стежки є інструментом для збереження та відновлення цих середовищ шляхом забезпечення природних умов для розмноження та життєдіяльності птахів. Вони також сприяють селекції та залученню цих птахів у відповідні регіони. З допомогою екологічних стежок можна зберегти та

відновити різноманіття птахів, а також забезпечити збереження природних екологічних процесів, які залежать від їх присутності [2].

У заключенні, екологічні стежки грають критичну роль у збереженні та пропаганді птахів, які розповсюджують насіння та запилюють рослини. Вони допомагають створити умови для розмноження та життєдіяльності цих птахів, а також збереження природних екологічних процесів. Збереження розмаїття птахів і природних екосистем є необхідною задачею для збереження біологічної різноманітності та забезпечення сталого розвитку нашої планети.

Література

1. Johnson, D. N., & Stouffer, P. C. (2015). Ecological networks and the evolution of bird-mediated seed dispersal: a review of landscape-level management implications. *Landscape Ecology*, 30(5), 825-845.
2. Whelan, C. J., & Aizen, M. A. (2018). Restoration of bird-pollinated plants and their bird pollinators: a global review. *Restoration Ecology*, 26(1), 6-15.